

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ถึงแม้ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งในหลายประเทศทั่วโลกที่ประสบกับสถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดที่ยังไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาให้บรรเทาเบาบางลงไปได้ ดังที่เห็นได้จากการแถลงนโยบายของรัฐในทุกยุคทุกสมัยต่างหยิบยกขึ้นมาเป็นหนึ่งในปัญหาหลักของประเทศที่จำเป็นต้องแก้ไขให้หมดไป การใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นแนวทางหนึ่งที่มีขึ้นเพื่อป้องกันปราบปรามแก้ไขและบำบัดฟื้นฟูผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่จากสถิติปริมาณคดีการจับกุมสะท้อนให้เห็นปัญหาด้านการป้องกันและปราบปรามที่ยังควรต้องแก้ไขให้มากกว่าเป็นอยู่ในปัจจุบัน

ผู้เขียนเห็นว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะต้องเป็นผลให้ปริมาณคดีลดลง แต่ในคดียาเสพติดโดยเฉพาะกรณีแอมเฟตามีน (Amphetamine) สถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดให้ต้องเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นผันแปรและมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาเรื้อรังและยาวนานนับตั้งแต่มีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ.2539) เรื่องระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2539 เปลี่ยนแปลงประเภทกลุ่มยาเสพติดโดยย้ายแอมเฟตามีนรวมถึงวัตถุออกฤทธิ์ชนิดอื่นรวม 16 ชนิดจากนิยามเดิมที่เป็นเพียงวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทให้มาเป็นยาเสพติดตามนิยามใหม่ในกลุ่มของยาเสพติดให้โทษ และยังกำหนดให้แอมเฟตามีนเป็นยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรงเช่นเดียวกับเฮโรอีนอีกตามประกาศกระทรวงซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองที่มีศักดิ์ต่ำกว่ากฎหมายและออกโดยฝ่ายบริหารนี้ เป็นผลให้เมื่อผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับแอมเฟตามีนจะต้องรับโทษรุนแรงขึ้นกว่าเดิมถึงขั้นระวางโทษประหารชีวิต ยิ่งเมื่อต้องรับผลกระทบจากบทกฎหมายสันนิษฐานความผิดเด็ดขาดเข้าไปด้วยแล้ว ผู้เขียนเห็นว่านอกจากจะไม่เป็นไปตามพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศที่ไทยได้ลงนามเป็นภาคีไว้ ยังขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายยาเสพติดอีกด้วย เพราะเมื่อพิจารณาไปที่กลุ่มผู้ต้องหาหรือจำเลย พบว่าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดเล็ก ๆ น้อย ๆ มากกว่าผู้ค้ารายสำคัญตัวการสร้างปัญหาต่อประเทศชาติ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดียาเสพติดที่กล่าวมานี้เข้าลักษณะทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงค่อนข้าง

สูงก็ควรนำมาใช้เป็นแนวทางที่ต้องปราบปรามผู้ร้ายสำคัญให้ได้ผลอย่างจริงจัง รวดเร็ว อันแสดงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการยุติธรรม แต่ผลกลับกลายเป็นตรงกันข้าม กฎหมายบังคับใช้ไปไม่ถึงผู้ร้ายสำคัญซึ่งเป็นตัวการใหญ่ที่แท้จริง แม้จะมีบทกฎหมายสนับสนุนความผิดเค็ดขาดเอาไว้เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยปราศจากอุปสรรค แต่บทกฎหมายลักษณะนี้กลับไปส่งผลต่อผู้กระทำความผิดที่ถูกจับกุมที่เป็นกลุ่มของผู้มีบทบาทรอง ไม่ใช่บทบาทนำ เมื่อได้พิจารณาถึงการกระทำความผิดเล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับการกระทำความผิดของผู้ร้ายสำคัญ กล่าวได้ว่า ผู้กระทำความผิดปลายแถวเหล่านี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือและเป็นตัวประกันของกระบวนการค้ายาเสพติด และอาจกล่าวต่อไปได้อีกว่า อาจกลายเป็นเครื่องมือของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เป็นได้

ด้วยความเคารพการศึกษานี้ไม่ได้สนับสนุนให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น แต่มุ่งจะให้ตระหนักและคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนประกอบไปพร้อมกันด้วยบนหลักความได้สัดส่วน ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริงและนำเสนอแนวทางแก้ไข ข้อกังขาจากบทกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเช่นเดิมอยู่เรื่อยไป โดยยังไม่มี ความเข้าใจในปัญหา หากไม่เข้าถึงรากแท้ของปัญหา ย่อมจะยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคดียาเสพติดให้ลดลงไปได้ และถ้าหากปล่อยให้เป็นไปเช่นนี้ ประเทศไทยอาจจะอยู่ในสภาวะชะลอตัว เพราะแทนที่ประเทศจะมุ่งพัฒนาประเทศในทุกด้านเพื่อให้ก้าวหน้ายกระดับประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ กลับต้องมาหยุดอยู่กับการแก้ไขปัญหายาเสพติดซ้ำเดิมเช่นนี้ไปเรื่อย ทั้งยังเป็นกรณีอาจก่อปัญหากฎหมายไปมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนจนกลายเป็นเรื่องละเมิดสิทธิมนุษยชนไป ซึ่งผู้เขียนไม่มุ่งหวังให้เป็นเช่นนั้น

จากการศึกษา พบแนวทางการพิจารณาแก้ไขปัญหายาโดยนำหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) ซึ่งเป็นหลักการภายใต้หลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญที่มีการรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนไว้มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหายาของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดียาเสพติด ซึ่งควรที่จะต้องพิจารณานำมาใช้ตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการบัญญัติกฎหมายการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดไปจนถึงการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดบทลงโทษ โดยเมื่อได้คำนึงถึงหลักความได้สัดส่วนในทุกมิติเป็นรากฐานแล้ว บทสรุปพร้อมข้อเสนอแนะตามปัญหาที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 4 นั้นจะมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. การบัญญัติกฎหมายภายในขึ้นมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหายาเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาด้านยาเสพติดทั้งสามฉบับซึ่งประเทศไทยได้ร่วมเป็นภาคี ได้แก่ อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 (Single Convention on Narcotic Drugs, 1961) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาดังกล่าวในปี ค.ศ. 1972 (Protocol amending

Single Convention on Narcotic Drugs, 1961, 1972) อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1971 (Convention on Psychotropic Substances, 1971) และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 (United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988) เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์หลักที่มุ่งหมายเพื่อการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศภาคีในการควบคุมยาเสพติดและปราบปรามผู้กระทำความผิดร้ายสำคัญ มาตรการทางกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาบังคับใช้ในประเทศไทย โดยเฉพาะกรณีที่บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมและปราบปรามผู้กระทำความผิดในกรณีแอมเฟตามีน ปัจจุบันยังเป็นปัญหาและควรเร่งแก้ไขให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาและคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพประชาชนตรงตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกฎหมายสูงสุดของประเทศได้ให้การรับรองไว้ ผู้เขียนจึงเสนอว่าจุดแรกเริ่มของการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับ โดยเฉพาะบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีบทลงโทษในทางอาญาที่จะไปมีผลให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษรุนแรงมากยิ่งขึ้นถึงระวางโทษประหารชีวิตนี้ ควรตั้งอยู่บนหลักการของการบัญญัติตามหลักประกันในกฎหมายอาญาเป็นพื้นฐานก่อน ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาหลัก 4 ประการ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง ห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณีลงโทษทางอาญาแก่บุคคล (Gewohnheitsrechtsverbot) ประการที่สอง ห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษอาญาแก่บุคคล (Analogieverbot) ประการที่สาม ต้องบัญญัติให้ชัดเจนแน่นอน (Bestimmtheitsgrundsatz) และประการสุดท้าย กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง (Rückwirkungsverbot)

กรณีปัญหาตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ.2539) เป็นกรณีศึกษาให้เห็นปัญหาการบัญญัติกฎหมายที่ไม่ได้เป็นไปตามหลักประกันในกฎหมายอาญา การบัญญัติกฎหมายโดยผู้ใช้อำนาจฝ่ายบริหารแต่ฝ่ายเดียวในกรณีนี้ ไม่ได้เป็นเพียงแต่อำนาจของผู้รักษาการตามกฎหมายเพียงแค่เพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงชื่อหรือประเภทยาเสพติดให้โทษเท่านั้น ต้องพิจารณาในเชิงลึกลงไปด้วยว่า เมื่อบัญญัติแล้วไปส่งผลกระทบต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ต้องเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและต้องถูกบทลงโทษในทางอาญาตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษหนักขึ้นจนถึงระวางโทษประหารชีวิต และเมื่อเป็นบทกฎหมายที่มีบทลงโทษในทางอาญาที่จะต้องไปกระทบสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของประชาชนแล้ว ไม่ควรปล่อยให้เป็นอำนาจของฝ่ายบริหารแต่เพียงผู้เดียว คือเป็นอำนาจของรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขกระทรวงเดียวเท่านั้นเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายยาเสพติดมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นกฎหมายมีผลบังคับใช้ได้ แต่ควรที่จะต้องได้รับการพิจารณาตามขั้นตอนของกระบวนการนิติบัญญัติเหมือนดังเช่นกรณีของพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด ควรต้องปรับแก้หลักการให้ถูกต้องบนหลักประกันในกฎหมายอาญา เพื่อมิให้การออกกฎหมายนั้นไปขึ้นอยู่กับการรู้สึกนึก

คิดส่วนตนหรือตามกระแสสังคมจนเกินขอบเขต และนำมาซึ่งบทกำหนดโทษที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรมให้โทษก่อเกิดผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติ กระบวนการยุติธรรมที่ได้ประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลโดยเฉพาะกับคดีอาชญากรรม จึงควรที่จะต้องพิจารณาทบทวนแนวทางแก้ไขกฎหมายเพื่อนำมาซึ่งการลดปริมาณคดีอาชญากรรมอาชญากรรมให้

2. กรณีของแอมเฟตามีน เป็นเพียงกรณีศึกษาหนึ่งจากกลุ่มวัตถุออกฤทธิ์ 16 ชนิดที่ถูกเปลี่ยนแปลงนิยามยาเสพติดใหม่ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ.2539) ให้ต้องยกระดับความรุนแรงขึ้น ซึ่งจะมีกลุ่มยาเสพติดที่ยังควรต้องได้รับการพิจารณาจัดประเภทใหม่อีกตามหลักวิชาในด้านต่างๆ มาประกอบกันมากกว่าจะมุ่งหมายนำศาสตร์ทางกฎหมายมาเป็นเกณฑ์เพียงด้านเดียว จึงควรต้องพิจารณาจัดประเภทแอมเฟตามีนใหม่จากปัจจุบันที่ถูกจัดเป็นยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องตรงกับระดับความร้ายแรงต่อสุขภาพประชาชนและประเทศชาติตามความเป็นจริงมากกว่าที่เป็นอยู่

ด้านการจัดการเพื่อป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดในกรณีของแอมเฟตามีนที่ถูกนำตัวเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต้องเข้ามาสู่เรือนจำ ต้องเข้ามาสู่สังคมของผู้กระทำความผิด มีการเข้าร่วม คบหาสมาคมกับผู้กระทำความผิดในลักษณะเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้ เห็นว่ามีความสำคัญต่อการขยายตัว ขยายเครือข่าย และขยายความรุนแรงของอาชญากรรมต่อไปในภายหน้า มากกว่าการกั้นคนดีสู่สังคม เมื่อเรือนจำต้องกลายเป็นสถานที่รวมกลุ่มผู้ต้องหาที่มีความผิดในคดีอาชญากรรมให้โทษกรณีของแอมเฟตามีนที่เดิมกระจัดกระจายกันและนับวันจะเพิ่มปริมาณมากขึ้น สร้างโอกาสการเรียนรู้ตามความคิดของผู้กระทำความผิดจนอาจนำมาซึ่งการสร้างเครือข่ายอาชญากรรมเพิ่มขึ้น จึงควรยับยั้งและทบทวนมาตรการทางกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายอาญายังคงมีภารกิจเป็นไปเพื่อคุ้มครองสังคมตามวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องในการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด จึงควรได้รับการทบทวนบทกำหนดโทษที่จะมาลงแก่ผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรมให้โทษ กรณีแอมเฟตามีนนั้น ผู้กระทำความผิดในแต่ละกรณีแต่ละรายจะต้องได้รับบทกำหนดโทษที่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดที่ตนได้ลงมือกระทำลงไปมากกว่าความผิดที่ต้องไปปรับเข้ากับบทกฎหมายปิดปากหรือบทกฎหมายสันนิษฐานความผิดดังที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายอาชญากรรมให้โทษ หน่วยงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการดำเนินคดีอาชญากรรมให้มากกว่าจะไปเน้นการเพิ่มสถิติปริมาณจับกุม ควรที่จะต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเป็นรายไป พิจารณาบทบาทในการกระทำความผิด พฤติการณ์แห่งคดีในการลงมือกระทำความผิดเหล่านี้ ซึ่งตามแนวทางการกำหนดโทษของต่างประเทศที่ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษกับกรณีการใช้ sentencing guideline มาเป็นแนวทางการพิจารณากำหนด

โทษสำหรับความผิดในคดียาเสพติดให้เป็นไปแนวทางเดียวกันบนหลักความได้สัดส่วนที่เหมาะสมของการกระทำความผิดกับบทลงโทษ ก็เป็นอีกแนวทางแก้ไขที่น่าสนใจและนำมาเป็นแนวทางทบทวนการปรับบทกำหนดโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษของไทย

3. ผลกระทบจากการที่แอมเฟตามีนถูกยกระดับความร้ายแรงให้เทียบเท่าเฮโรอีนเป็นผลให้ความผิดที่ได้กระทำไปต้องได้รับบทกำหนดโทษตามกฎหมายยาเสพติดให้โทษ เนื่องจากแอมเฟตามีนเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ชนิดร้ายแรงตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 บางฐานความผิดถูกกำหนดไว้ด้วยบทกฎหมายสันนิษฐานความผิดในคดีอาญา ซึ่งจากการที่นำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาบังคับใช้ในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษกรณีของแอมเฟตามีน (Amphetamine) เช่น ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสาม (2) ที่บัญญัติว่า “การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งแอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามร้อยเจ็ดสิบห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไป หรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่หนึ่งจุดห้ากรัมขึ้นไป ให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย” ส่งผลในทางกฎหมายต่อการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ที่ต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยตามฐานความผิดนี้ ไม่อาจที่จะโต้แย้งหรือนำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างเป็นอย่างอื่นนอกจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวน รวมถึงการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในชั้นศาลเองก็ไม่สามารถโต้แย้งให้เป็นอย่างอื่นได้ เห็นว่า กฎหมายยาเสพติดที่บัญญัติให้วินิจฉัยข้อเท็จจริงโดยอาศัยบทกฎหมายที่วางบทสันนิษฐานเด็ดขาดเอาไว้ ในด้านหนึ่งยังคงมีความจำเป็นและเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินคดีอาญาในคดียาเสพติดให้โทษ ที่จะต้องนำมาบังคับใช้กับผู้ค้ายาเสพติดรายสำคัญ ตัวการที่เป็นเจ้าของเครือข่ายรายใหญ่ ตัวการที่เป็นอาชญากรในลักษณะองค์กรอาชญากรรม เป็นผู้มีเงินทุน มีฐานอำนาจ มีอิทธิพล สั่งการอยู่เบื้องหลังและเป็นการยากในทางปฏิบัติที่โจทก์จะแสวงหาพยานหลักฐานมาเพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับความผิดในคดีเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดของผู้ค้ายาเสพติดรายสำคัญ เหล่านั้น ซึ่งกฎหมายสันนิษฐานความผิดนี้ไม่สามารถบังคับใช้ได้จริงกับผู้ค้ายาเสพติดรายสำคัญ ในทางตรงกันข้าม บทกฎหมายลักษณะนี้กลับถูกนำไปบังคับใช้แก่ผู้กระทำความผิดทุกคนที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษกรณีแอมเฟตามีนในทุกบทบาท รวมถึงบุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นเพียงผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายในคดียาเสพติด แม้กระทั่งความผิดเล็กน้อยที่เมื่อพิจารณาถึงข้อเท็จจริงของผู้กระทำความผิด การกระทำ หรือพฤติการณ์แวดล้อมประกอบ ไม่น่าจะนำมาซึ่งบทกำหนดโทษถึงขั้นประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตได้ จึงเห็นว่า

ควรแก้ไขบทกฎหมายในส่วนของการนำข้อสันนิษฐานกฎหมายมาใช้ในคดีอาญาควรตั้งอยู่บนหลักความได้สัดส่วน นั่นคือ คัดกรองแยกประเภทผู้กระทำความผิดในคดีอาญาเสพติดตามบทบาทในกระบวนการค้ายาเสพติด บัญญัติความรับผิดชอบและบทลงโทษตามข้อเท็จจริงของผู้กระทำความผิดในคดีเมทแอมเฟตามีนให้เหมาะสม ผู้ใดที่เป็นตัวการผู้ค้ารายสำคัญ ยังคงใช้ข้อสันนิษฐานกฎหมายในคดีอาญามาบังคับใช้อยู่ แต่ถ้าเป็นเพียงเหยื่อของความยากจน เหยื่อเศรษฐกิจ เหยื่อสังคมที่ถูกผลักดันให้เข้ามาเป็นเครื่องมือของผู้ค้ายาเสพติดตัวจริง จึงตกอยู่ในภาวะจำยอมที่จะเสี่ยงลงมือกระทำความผิดมากกว่าเจตนาที่จะกระทำความผิด ทำให้ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมคดียาเสพติดกลายเป็นผู้เสพ ผู้ล่าเหยื่อ ผู้นำเข้ารายย่อยจริงๆ ก็ควรให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษตามโครงสร้างความผิดที่ปรากฏตามความเป็นจริง และเมื่อกฎหมายบัญญัติชัดเจน การนำกฎหมายไปบังคับใช้ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมก็จะเกิดความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

4. ตามหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญาของไทยที่ใช้หลักการดำเนิน โดยรัฐ (public prosecution) และถือ “หลักการค้นหาความจริงตามเนื้อหา” (the principle of material truth) เจ้าหน้าที่ของรัฐและศาลจะร่วมมือกันในการค้นหาความจริง การตรวจสอบค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทุกขั้นตอนจึงต้องให้ความสำคัญแก่ผู้ต้องหาและจำเลย ด้วยการค้นหาความจริงจากข้อมูลบุคคลสองส่วน คือส่วนแรก ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของบุคคลนั้น และส่วนที่สอง ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา ก็เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นของคดี กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะคดียาเสพติด เจ้าหน้าที่ของรัฐและศาลควรต้องดำเนินคดีให้เป็นไปตามหลักการค้นหาความจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดควรที่จะต้องมีการแบ่งแยกประเภทผู้กระทำความผิดมาพิจารณาประกอบความชั่วร้ายของการกระทำ พฤติการณ์ที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำ เจตนาจงใจกระทำผิดเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ หรือมีความจำเป็นอย่างยิ่งจากสภาพชีวิตที่เป็นอยู่ เช่น ผู้กระทำความผิดเป็นผู้หญิงตั้งครรภ์ถูกสามีทิ้ง ไม่มีอาชีพ ความเป็นอยู่ไม่มั่นคงพอที่จะเลี้ยงดูชีวิตที่จะเกิดมา ถูกบีบคั้นจากสภาพสังคมที่ค้ำอ้อโอกาสไม่มีทางเลือก ความคิดชั่ววูบเพื่อให้มีเงินมาซื้อข้าวกินเพื่อเลี้ยงอีกหนึ่งชีวิตที่กำลังจะล้มตามาตุโลก หรือผู้ค้ำอ้อโอกาสในสังคมในประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่มีความรู้ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ไม่เข้าใจกฎหมายคืออะไร แม้จะรู้ว่าถ้าทำผิดต้องรับโทษแต่ข้อมูลที่ได้อาจจะถูกงูใจให้รับสารภาพไปก่อน เหล่านี้เป็นต้น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดที่ยกเป็นตัวอย่างข้างต้นนี้ไม่ได้เกิดจากความเห็นส่วนตัวของผู้เขียน ข้อมูลเหล่านี้มาจากการที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าไปดูงานและพูดคุยกับผู้ต้องขังในเรือนจำกลางบางจังหวัดภายใต้กิจกรรมของสำนักงานกิจการในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

จึงได้ทราบข้อเท็จจริงจากตัวผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดให้โทษกรณีแอมเฟตามีนที่พิจารณาแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าจะเป็นเพียงผู้มีบทบาทรอง เป็นผู้ขายนายย่อย เป็นผู้เสพ เมื่อผู้เขียนพิจารณาถึงการกระทำ เจตนา ความชั่ว ของผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดตามโครงสร้างความรับผิดชอบอาญาแล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้กระทำความผิดที่มีบทบาทนำเป็นตัวละครผู้ร้ายสำคัญแล้ว เห็นได้ชัดว่าแตกต่างกันมาก ไม่เป็นเหตุเพียงพอที่จะเป็นผลให้ผู้ต้องขังคดียาเสพติดกรณีแอมเฟตามีนเหล่านั้นต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือระวางโทษประหารชีวิต ถึงแม้เมื่อรับสารภาพแล้วได้มีเหตุผลโทษอยู่บ้าง และแม้จะเป็นไปตามข้อกฎหมายที่ปรับเข้ากับข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในสำนวนคดีก็ตาม แต่หากเมื่อพิจารณาประกอบกับสิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์คนหนึ่งจะพึงได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ยังขัดต่อหลักความได้สัดส่วนอย่างเป็นรูปธรรม ผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะต้องกลับมาพิจารณาถึงแนวทางการบริหารจัดการในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอยู่เสียใหม่ ต้นแบบการศึกษาจากแนวทางของต่างประเทศบนหลักความได้สัดส่วน ผู้เขียนเห็นว่าในกรณีของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจกับหลักไม่ฟ้องคดีแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่มีปริมาณเล็กน้อยและไม่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น บางกรณีได้รับการพิจารณาไม่ต้องถูกดำเนินคดี มีปรากฏในกฎหมายยาเสพติดของเยอรมนี ที่ได้บัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในหมวดการถอนฟ้องและสลະสิทธิ์ไม่ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดเล็กน้อยและไม่เป็นอันตรายแก่ผู้อื่น และไม่กระทบต่อความปลอดภัยของสาธารณชนส่วนใหญ่ของประเทศ อันจะเป็นการคัดกรองผู้กระทำความผิดหรือคัดกรองคดีที่จะเข้ามาสู่ศาลได้อีกช่องทางหนึ่ง เห็นว่ากฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยควรที่จะพิจารณานำมาปรับใช้โดยการบัญญัติกฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการมีอำนาจสั่งคดียาเสพติดได้ด้วย ผู้เขียนเห็นว่าตรงตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดรายสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามแนวทางแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้า ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การให้นิยามคำว่า “ยาเสพติด” ตามกฎหมายยาเสพติดของไทยที่แบ่งเป็นสามกลุ่มคือ ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ และสารระเหย ควรต้องพิจารณาทบทวนใหม่ เพื่อนำไปสู่การจัดประเภทหมวดหมู่กลุ่มยาเสพติดใหม่ให้ตรงตามความเหมาะสมร้ายแรงของฤทธิ์ยาตามความเป็นจริง ดังกรณีศึกษาของแอมเฟตามีน เป็นกรณีศึกษาหนึ่งที่ควรแก้ไขให้แอมเฟตามีนได้รับการถอดถอนออกจากบัญชีท้ายประกาศสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ.2539) เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และเสนอให้ย้าย

แอมเฟตามีนกลับมาเป็นเพียงวัตถุออกฤทธิ์ ตามนิยามยาเสพติดตามกฎหมายไทยที่ได้พิจารณาแก้ไขบทบทใหม่ โดยจะกำหนดระดับความร้ายแรงอยู่ในประเภทใดเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาของผู้มีอำนาจตามกฎหมายต่อไป

2. แก้ไขกฎหมายยาเสพติดบัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานอัยการให้อำนาจใช้ดุลพินิจที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดียาเสพติด อำนาจในการถอนฟ้องคดีและสละสิทธิ์คดี และรวมไปถึงการใช้ดุลพินิจกำหนดบทลงโทษให้เหมาะสมกับความรับผิดชอบในชั้นก่อนฟ้องอย่างชัดเจนกับกรณีคดียาเสพติดที่พิจารณาจากข้อเท็จจริงทั้งที่ปรากฏในสำนวนและข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดที่เรียกเข้ามาแล้วเห็นว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัย ร่างกาย ชีวิต และประเทศชาติ จึงควรที่จะให้ออกาสผู้กระทำความผิดเหล่านั้นได้รับการพิจารณาความรับผิดชอบและบทกำหนดโทษที่เหมาะสมต่อไป

ท้ายนี้ ผู้เขียนในฐานะนักกฎหมายที่ถึงแม้จะยังมีสถานะเป็นเพียงว่าที่นิติศาสตรมหาบัณฑิต ยังไม่ได้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญอยู่ในกระบวนการยุติธรรม แต่จากการที่ผู้เขียนได้รับโอกาสจากโครงการกำลังใจ สำนักกิจการในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา กระทรวงยุติธรรม ให้เข้าร่วมสัมมนารับฟังความเห็นจากนักวิชาการในหลากหลายวิชาชีพที่มีส่วนเกี่ยวข้องในประเด็นเกี่ยวกับยาเสพติดโดยเฉพาะกรณีของแอมเฟตามีน รวมทั้งการได้เข้าไปดูงานในเรือนจำหญิงบางแห่งทำให้ได้เข้าถึงและเข้าใจผู้ต้องขังหญิงในคดีแอมเฟตามีน ส่งผลให้เกิดทัศนคติใหม่ต่อแอมเฟตามีน จึงต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองผ่านการศึกษา และไม่ว่าแนวทางการศึกษานี้จะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ เพียงไร ดังบทสัมภาษณ์ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ที่ได้ประทานสัมภาษณ์ไว้เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2555 ว่า “...นักกฎหมายมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษามองความรู้รอบตัวแล้วต้องวิเคราะห์ถึงเหตุผลในเชิงอื่นๆ เพิ่มเติมมากขึ้นมากกว่าเชิงกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว...การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในสายวิชาชีพอื่นๆ หรือหน่วยงานอื่นๆ ก็เป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องจำเป็น แม้แต่ผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการยุติธรรม ตำรวจ ศาล อัยการเองก็มีมุมมองในการปฏิบัติหน้าที่ในมุมมองกฎหมายฉบับเดียวกันแตกต่างกันไป เพราะว่าเราต่างคนต่างเป็นตัวละครคนละฝ่ายที่จะต้องมาเล่นบทบาทของตัวเองร่วมกัน ถ้าเกิดมีการสื่อสารกันมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมากขึ้น หรือแม้แต่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับวิชาชีพอื่นๆ หรือการเข้าไปสื่อสารพูดคุยกับประชาชนทั่วไปกับชาวบ้านบ้างว่า เขามีมุมมองการใช้ชีวิตอย่างไร แล้วเขาเข้าใจกฎหมายอย่างไร บางทีมันเป็นการเพิ่มพูนศักยภาพของนักกฎหมายได้อย่างไม่น่าเชื่อเหมือนกัน...” เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนทำการศึกษา จนเข้าใจและเข้าถึงปัญหา และนำมาซึ่งข้อเสนอแนะบนหลักความได้สัดส่วนนี้